

PIŠETA IN UREJUJETA:

Lojze Košorok
in Pavla Gruden

Kar po domače ...

Nedvomno je od vseh sedmih umetnosti najpopularnejši film. Gledalca najbolj zgrabi, ker se lahko v njega oživi, posebno če je snov vzeta iz človeškega življenja. Ljubiteljica filmske kulture sem postala čim je v Ljubljano prispel prvi nemi film.

Že v mojih zgodnjih desetih letih sem spoznala, da se je naši domovini godila velikanska krivica kajti namesto, da bi naši nekdanji finančni moguli začeli s filmsko industrijo, so nalagali denar v inozemstvo. Eden teh je bil kralj Aleksander, ki je prodajal vino po 1 Din liter a kmet po 4 Din. Z vinogradi, ki so mu jih obdelovali brezplačno kaznjenci, je ne samo grešno kankuriral kmetom, nakopal si je tudi ogromno bogastvo. Del tega, v iznosu 17 milijonov frankov, je vložil v pariško podzemno železnico. Umetnosti so ga malo zanimale.

Bogata zgodovina naše zemlje, njene prirodne lepote in naši tedanji igralski talenti bi lahko že zdavnanj ponesli obraz in ime naše zemlje na druge kontinente. Toda, ker so ljudje, pa najsi bodo to navadni zemljani kot smo mi ali navaden zemljan kot je bil kralj, ki nimajo potrebo do izživljanja v umetnostih, duhovno omejeni, in če so bogati, običajno žive samo za denar. Prva dolžnost vsakega vladarja bi morala biti dvigniti svoj narod in z njim ime njegove, t.j. narodove zemlje.

Ko sem po tistem prvem povojnem kaosu, ki ga je rodila narazodnost ljudi nesposobnih za vzpostavitev reda in pravičnosti, zapustila domovino, sem ponesla seboj gorečo željo in upanje, da bo novi red prišel s filmsko industrijo. In "ena se želja je meni spolnila" - naše domovina je zaživela na ekranu.

Prav zato sem se posebno potrudila, da bi spoznala človeka, ki je odgovoren za montažo filma "Praznovanje pomladi" o kateremu sem pisala v preteklem tednu.

Dušan Povh (bilj bi se mu prilegalo Povhek) je na prvi pogled kakor vsak človek. Toda že pri prvemu pogledu iz oči v oči, v njegovemu otroško iskrenemu nasmehu in s tisto toplo prijaznostjo s katero drži tvojo roko v svoji, začutiš in veš, da je sočlovek v

pravem pomenu besede. Takoj ti postane tovariš. Ljudje katerih življenje je filmska umetnost žive s srcem obrnjem navzven. Ni boljše družbe od takih ljudi. V pogovoru z njim sem oživela kot že dolgo ne. Njegova govorica ne samo da govori in poje, pleše, tako otroško se veseli življenja. Ves žubori. Tako polno doživlja vsak trenutek kakor da misli, da bo ž jutri rekel temu svetu zbogom. Mojih let je toda iz njega veje sama mladost. Da, resnica je: ljudje, ki jim ni do umetnosti so duhovno omejeni. Kdor umetnost ljubi ali celo za njo živi, tega življenje ni omejeno od vsakdanjosti.

Še na poti v kino sem si ga predstavljala, da je tak kot ni. Da ni namreč kot so "karakteristični" filmski produciji in režiserji "na zunaj". Ne nosi kape "a la Castro". Še klobuka nima. Niti plešast ni. Gosti sivi valjuči lasje. Ne visi mu v ustih pipa. Deli cigarete. Na sredi mize so, za vsakogar. Ne nosi bel ali črn pulover s "polo" ovratnikom. Srajca in kravata. Celu usnjene suknjiča nima. Prepričana sem, da so mu včasih rekli, da je "fant od fare". Niti gizdalin ni. Kaj bi, saj ima osebnost. Gumbinica na suknjiču mu je zašita. Med potjo mi je prišlo na misel, da mi kupim nageljček. Bila sem namreč prepričana, da bo "moje vrste človek". Vtaknila sem mu ga v napsni žep. Kot da smo doma. Ima tisto privlačnost, da ga ljudje oblegajo kakor čebele panj. Bila sva sama morda dve minuti. Pogovarjala sva se, včasih kar kričala, preko ramen.

Okusil je življenje po dolgem in počez. Na prvem mestu v srcu nosi svojo družino. Žena Majda mu je doma s Podbočja (pred vojno sv. Križ pri Kostanjevici). Bolj točno povedano, z Gadove peči, kjer je doma najboljši cviček! Sin mu je profesor, diplomiran iz umetnostne zgodovine in svetovne književnosti. Pri ljubljanski TV je urednik za mladinske in otroške TV in filmske programe. Kupuje filme po celemu svetu od Londona do Teherana. Peter, njegov sin, je jabolko ki ni padlo daleč od drevesa. Vnuku je ime Andraž. Tudi hčerko ima. Ona je ing. kemije, poročena...

Pač nisem ujela vsega. Kot rečeno, ljudje so se pullili za njega.

Njegovi konjički so: karikaturno risanje in portretura. Že 44 let se bavi z lahko atletiko. Pred vojno je v Novemu mestu, od kjer je doma, ustanovil atletske klub. Je podpredsednik Atletskega kluba Ljubljane inpodpredsednik Atletskega kluba Slovenije. "Včasih ga tudi red malo potegnem", je razposajeno dodal.

Kako se je začela njegova filmska karjera? 1928 leta je videl prvo verzijo filma "Ben Hur" (videla sem ga v Ljubljani istega leta, v glavni vlogi Ramon Novaro - pozneje mi je za njim "srce krvavelo"). Leta 1932 ali 33 si je ogledal prvi celovečerni slovenski film "Kraljestvo Zlatoroga" iz Triglavskih strmin. "Kar šola za šolo" mi pripoveduje, "smo si hodili ogledovati ta slovenski čudež,

po dva dinarja vstopnica".

Tu mi je pamet obstala... Nikakor si nisem mogla priklicati v spomin tega zgodovinsko važnega dogodka. Šele dva dni pozneje se mi je prikazala v spomin slika ogromnega "zlatoroga" sredi filmskega platna, in bleščalo je od njega na vse strani po Triglavskih strminah. Ne vem pa ali so prikazovali ta film v kino Matica, Ideal, Union ali v Kolodvorskem kinu. Kot otrok sem letala iz enega v drugega. Če drugače ni šlo, smo otroci zbirali časopisni papir in ga prodajali branjevcem za zavijanje zelenjave po 2 Din kilogram.

Leta 1938 pa se je začela na edinstven in prav pustolovski način Pohova filmska karjera ne samo z besedo ampak v dejanju s teškimi posledicami.

Dalje prihodnjič.
Pavla Gruden

OBČNI ZBOR ZVEZE SLOVENSKIH ORGANIZACIJA NA KOROŠEM

ŽELEZNA KAPLA - Boj utruja, a tudikrepi. In po najtežjem obdobju v povojni zgodovini koroških Slovencev, to je v obdobju med dvema občnima zboroma, je množična udeležba na občnem zboru Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, v hotelu Obir v Železni Kapli, pomenila ponoven izraz volje koroških ljudi, da si priborijo narodnostne pravice, ki jim gredo, med drugim tudi po ustavi avstrijske republike.

V uvodni besedi je dr. Franci Zwitter, predsednik upravnega odbora ZSO, povzel:

"Tokrat poteka občni zbor v času, ko je potrebno še posebej poudariti naše mesto v družbi, ki nas obdaja, naša stališča do urejanja življenjskih uprašanj naše narodnostne skupnosti in dolgoročno usmeritev dela za doseg cilja, to je popolne nacionalne in socialne enakopravnosti."

In k temu, ko je dr. Franci Zwitter znova poudarjal pripravljenost koroških

Slovencev na enakopraven dialog z vlado (a ne prek sosvetov, ki jih Slovnecem vsiljuje sedmojuljska zakonodaja), bi lahko vplattli misli inž. Feliksa Wieserja, tajnika ZSO, ki je o prihodnji poti in sožitju dveh narodnosti na Koroškem dejal:

"Ne le za Evropo, ampak za ves svet velja, da nihče več ne more živeti sam, izoliran od drugih. Meje med državami vedno bolj bledijo. Prek njih se pretaka vedno več blaga. Ljudi, izmenjujejo se kulturne in druge dobrine. Skratka gre za tisti zgodovinski proces, ki nam bo omogočil da bomo del avstrijske družbe in hkrati tesno povezani z matičnim narodom, a to ne s prestavljanjem meje: ne s spopadom med dvema deželama, marveč z njunim tesnim sodelovanjem. S tem pravzaprav nadaljujemo delo generacije, ki seje bojevala pred nami za boljše in bolj demokratične odnose med ljudmi: generacije, ki je na svojih ramenih nosila vso težo narodnoosvobodilnega boja."

Za Pravice Slovencev v Italiji!

TRST - Za pravice Slovencev in Italiji, za napredek in ustvarjalno sožitje - pod tem geslom je potekal v Trstu 12. občni zbor Slovenske kulturno gospodarske zveze, največje in najpomembnejše organizacije Slovencev v Italiji. Letošnji občni zbor je bil predvsem manifestacija boja za globalno zaščito slovenske manjšine v tržaški, goriški in videmski pokrajini ter odločen izraz protesta proti nacionalističnim in šovinističnim težnjam, ki jih v Trstu zastopa Lista za Trst skupaj z neofašisti, v videmski pokrajini pa sicer neopredeljeni krogim ki pa se vendar

nagibajo na področje sredinsko desničarskih strank in socialističnih skupin.

Občni zbor je tako izvenel kot odločen glas Slovencev za sožitje med narodi, za prijateljstvo med Italijo in Jugoslavijo, za priznanje vseh pravic manjšini ne glede na to, kje živi. To so bile osrednje misli predsednika slovenske kulturno gospodarske zveze Borisa Raceta, ki je govoril o osimskem sporazumu, "ki je odprl pot globalni zaščiti slovenske manjšine", o protislovenski gonji, "katere nemen je preprečiti sprejate takega zakona, ki bi manjšini zagotovil osnovne narodnostne pravice."

LETNI BAL PLANICE

Menda ni v Sydneyu večer nobene slovenske rojaka, da ne bi vedel za slovensko društvo PLANICA v Wollongongu. Sicer mali po številu a veliki po delu. Kljub temu, da so ti rojaki oddaljeni kakih 50 milj od Sydneya, smo vseeno ena družina. Večkrat se srečujemo, tako na prireditvah bodisi v Sydneyu ali pri njih v Wollongongu, na svadban in tudi na pogrebih, Delimo si skupno naše društveno življenje, delo, veselje in tudi žalost.

Tako smo v soboto 28. aprila bili na njihovem letnem balu v Town Hallu Wollongong. Kot po stari navadi, lep sprejem in vedro razpoloženje ves večer. Tudi ta večer se je zbrala lepa družba, obisk iz Sydneya je bil številčno lepo zastopan. Tako s strani bratskih društev SDS, še v večjem številu Triglavčani. Moški pevski zbor Triglava iz Sydneya se nam je zopet predstavil s pesmijo in ponovno vse navdušil s svojim lepim in izbranim petjem. Še in še bi jih poslušali, vendar tudi vsega lepega mora biti enkrat konec.

Neumorni večletni predsednik Zvone Groznik je vse navzoče lepo pozdravil, zaželel vsem dobrodoščilo in lep večer ter se zahvalil za lep obisk. Pozval je tudi častne goste, da so spregovorili vsak po nekaj besed. Tako smo slišali besede senatorja Malvihilla, vicekonzula Božo Cerarja in župana mesta Wollongong. Župan g. Arkel je sicer navdušeno pozdravil goste, vendar je izrazil nezadovoljstvo nad organizatorji, češ da ne vidi ta

večer nobene slovenske narodne noše. Mož je imel po svoje prav. Kajti iz preteklosti je viden, da je po dvorani mrgolelo narodnih noš. In ne samo po dvoranih v Wollongongu, tudi po ulicah, po raznih paradah ob praznovanjih in raznih slovensnostih, ki jih prirejajo razne etničke skupine. Seveda ne more pozabiti Kmečkih ohceti, katere prirejajo ravno Slovenci. Ob takih prilikah se je zadovoljno pasel z očmi nad množico naših lepih slovenskih narodnih nošah. Seve ni vsak dan nedelja in ne ohceti! No pa drugič, prilik za to bo dovolj. Škoda tudi, da ni nastopila njihova folklorna skupina, ki jo pri Planici tudi imajo.

Razpoloženje je bilo na višku ves večer. Za glasbo je poskrbel Štefan Šernek s svojim ansamblom SREBRNE STRUNE, kot razveseljuje Slovence tudi v Sydneyu. Presenečenje je bila tudi loterija. Poleg številnih lepih dobitkov je bila tudi avijonska karta v domovino, poklon letalske družbe JAT-a v Sydneyu. Srečni dobitnik je bil Jože Blažič iz Figtree-Wollongong.

Odborniki tudi niso pozabili na nesrečno v Črni gori! Organizirali so nabirko za Sklad solidarnosti za ponesrečence in žrtve potresa. Poleg nabirke bodo dali tudi del dobička tega večera. Za vsi gostoljubnost, za lep večer in predvsem za humano gesto, za nabirko žrtvam potresa vam vsem odbornikom lepa hvala! Ključemo vam na svidenje v Sydneyu ali v Wollongongu.

L. Košorok

Novice in zanimivosti

LJUBLJANA - Zaradi zamude pri gradnji jedrske elektrarne Krško sta slovenski in hrvaški investitor pri tujih ankah zaprosila za odlošitev odplačevanja posojila do leta 1982, kar je ena izmed bank že odobrila.

Gradnja podobnih elektrarn traja v svetu 70 mesecev. Ameriški izvajalec Westinghouse pa je v pogodbi zagotavljal, da bo elektrarno v Krškem zgradil v 53 mesecih. Zamude pri gradnji so nastale deloma po krivdi Američanov, saj so že sedaj za montažo porabili skoraj 2 milijona ur več, kot so predvideli, do konca gradnje pa bodo porabili še nadaljnjih tri milijona delovnih ur. Kasnitve dokumentacije, materiala in opreme iz ZDA tudi pripomorejo k zamudi del. Kasnili pa so že pri gradbenih delih in iskanju soglasij za pridobivanje ekološke in lokacijske dokumentacije.

TBILISI - Moskovski uspeh Slovenskega narodnega gledališča - drame se je ponovil tudi v Tbilisiju, glavnem mestu sovjetske

Gruzije, pobratenem z Ljubljano. Ljubljanski gledališčniki so bili tokrat prvič na gostovanju v tej sovjetski republiki.

V Tbilisiju so nastopili z istim programom kot v Moskvi: Krleža "Gospoda Glembajevi", Ybsen "Mali Eyolf" in Moliere "Scapinove zvijače" s preludijem "Improvizacija v Versaillesu". Gledališče SS. Rustaveli, v katerem je 800 sedežev, je bilo vse štiri dni predstave (Moliera so dajali dvakrat), napolnjeno do zadnjega kotečka. Najbolj je "vžgal" Moliere.

Sovjetski tisk je poln hvale glede kakovosti izvedb, sodobnosti igraskega izraza in domiselnosti režije in scenarija.

LJUBLJANA - 11. aprila dopoldne je prvič poletelo letalo z letališča Brnik na redni liniji Beograd-Ljubljana-Madrid. Odslej bo letelo v Madrid vsako sredo dopoldne. Ob 11.20 bo odhod z Brnika in 15.55 povratek iz Madrida. Vozovnica stane 3.358 dinarjev.

TRIBINA ČITALACA

PONEKAD

Ponekad
izviremo iza oblaka,
i opet nestajemo u magli.

Ponekad
odlazimo neočekivano,
i opet se vraćamo sa tugom.

Ponekad
starimo zajedno,
i opet umiremo sami.

Ponekad
pevamo serenade,
i opet se ljubimo sa kišom.

Ponekad
se igramo sa vatrom,
i opet sanjamo u dvoje.

Ponekad
grizemo osušene usne,
i opet besnimo od ludila.

Ponekad
se predajemo ljubavi,
i opet ogluvimo od oluje.

Ponekad
se strašno volimo,
i opet se mrzimo napeto.

Condor Valentino

Svi radovi konkurišu za 'Njegoševu nagradu'

RUŽA

Meka, lelujava svjetlost milovala je raspjevane listove pitome zelene šume. Nečujan cvrkut cvjetića slijevao se u melodiju raskošne prirode, a ja sam diveći se daru majčice zemlje, zalutala u okrilje jednog osjenčanog grma.

Bio je to sasvim običan, onizak grm isprepleten lijanama na kojem se, kao magično rukom izvajana, rascvala divna purpurna ruža.

Moje usne poželeše da slijede odsjaj, da ljube ružine laticice poput svjetlosnih niti, a ruke ljubomorno htjedeše ružu samo za sebe. Dok sam ushićeno poljubila grmovu ružu ovlazjenih usana, ona se tužno osmjehnu... Neobičan je to bio poljubac. Grub i hladan a ruke sebične. I dok sam, ne shativši kako, odvojila ružu od grma, jadno, tužno a nečujno ruža zaplaka. I bi mi žao...

Poželeh da je vratim tamo gdje je bila, a ona se tužno svila. Nisam mogla da zacjelim tamo gdje sam polomila. I prezreh sebe, svoje usne, moje ruke. Videh tu grubost i slabost. Smoždih oči, zakovah želje nad rasplakanom ružom koja umire i postideno napustih grm koji me žalio. Žalio je moju niskost, mizeriju postupka, lomljenje harmonije života samo radi nastrane požude da ljubim jednu ružu namjenjenu za ljubav sunca i milovanje pogleda.

Siromašan a dostojanstven ostade grm bez svoje ruže koja je uvela, a ja se srozah na nivo idiota zbog zlodjela...

Olga Sokač

ČESTITKE

***

Svome blagajniku sretan rođendan i dug život, žele radnici kolektiva sa pjesmom "Davorike Dajke" (Peva Cica).

***

Svojoj sjevci sretan rođendan želi snaja sa pjesmom od Lepe Lukić; "Da Bog Da Ti Zmija Oči Ispila".

***

Svome mlađem bratu sretno sklapanje braka, prijatne i sretne dane (i noći) u budućem životu, želi brat Đuka sa pjesmom "Baba-roga se krije u tami" (Duet Rambosek).

***

Svim svojim potrošačima veliki izbor, dobru usku i niske cijene nudi gradska pekara, a u zahvalnost ih pozdravlja sa pjesmom "Mramor, kamen i željezo" (Crveni Koralji).

***

Sretan imendan i prijatno popodne svome direktoru, žele radnici kolektivna sa pjesmom Dragoslave Genčić "Pusti me majko, da ga ubijem".

***

Svome prijatelju, sa kojim je skupa doputovao u Australiju, sretno useljenje u novu kuću želi Marko sa pjesmom "Sini munjo - udri grome" (Vera Ivković?).

***

Navijače Partizana pozdravljaju komšije "Zvezdaši" pjesmom "Zvijezda tjera Mjeseca" (N. Bilkić).

***

Mali Ivica svojoj babi želi sretan osamdeset sedmi rođendan sa pjesmom Gvozdana Radičevića "Uzmi sve što ti život pruža".

***

Kompletnom žiriju za dodijelu "Njegoš-eve nagrade", da dobro obavi posao, te prijatno popodne, želi pjesnik sa pjesmom; "U razdeljak te ljubim" (Vis "Žetva").

***

Poslije podijele nagrada, pozdravljam Žiri sa pjesmom Safeta Isovića "Ja u klin, Ti u ploču".

Andrej Gustav Marčok

SOLIDARNOST

Potres!
Herojskoj
Crnoj Gori...
- Svoj svome
sad ili nikad:
u nevolji braća...

Latinska
pozajmica
kao melem:
topla riječ
ubijažava bol...
- solidarnost
u nevolji braća...

Neposredno
pred nastup
kobne stihije...
- omanji potres
upozori ognjišta:
"na pomolu ubica!"
mig sreće u nesreći!
U nevolji braća naša...

Udaljen
epicentar
od naselja:
svaki metar
vrijedi život...
- koliki životi
na rubu propasti
oči u oči sudbine!
U nevolji braća naša...

Pružene ruke
prema svijetu
traže toplu riječ...
.....
Herojska Crna Goro;
primi saučesce naše,
želju od srca braće Vaše:
da se zemlja smiri skoro!
U nevolji braća naša - avaj!

Podarimo
svoju pomoć
našoj miloj braći...
- našoj braći u nevolji!

Šime Livačić

SNEŽNE STAZE!

Na snežnoj belini
Zavejane staze,
Dok srebrno inje
Kao biser sija.
A luci svetluca
Negde u daljini,
Davna prošla zima
Istaje ko ova...
Ah' da mogu srce,

Na ognjištu našem
Ugrejati, iskrom
Dok se ne ugasi.
A srce dase ne uguši.
Suza sreće, kao luc da sija...
Kada mesec zađe za oblake

Dase moja duša,
Ranjena i bolna
Savije kraj "tebe,
Željna mira, snova,
Da još jednom počnem
ŽIVETI IZ NOVA"...

Dana Luković

Sećanje

Zemlja moja! Moji snovi!
Zemljo moja ti odmaraš
Ute zimske hladne dane,
Od jeseni do proleća.
Dok proletno sunce grane.

Da otopi brege tvoje
Kad priroda zazeleni,
I ukrasi, sume polja
Tada ću se vratit ktebi.

Da osetim sve lepote
I mirise vinograda,
Od Triglova, do Jadrana!

Tisi divna u proleće!
Tisi divna leti zimi!
Tkote pozna, tebe sanja
I tvojoj se cari divi.

Kao mladost-nakićena
Prirodnoga cara sjaja
Lepotie! mojih snova,
Iz rodnoga dragog kraja.

Dana Vuković.

NOĆ I DAN

Crna sam i tužna noć,
A ti si nemiran dan.
Odlaziš i vraćaš se,
Ti nikad ne živiš sam.

Meni izlaza nema
Iz začarane mreže.
Ne mogu da izadem
Ona me čvrsto steže.

Od tuge dan pocrni,
A kosa moja beli.
Od zime telo trni
A meni od daha tvoga.

Voda šećer rastapa,
A mene zagrljaj tvoj...
I dogod tebe ljubim
Voleću i život svoj.

Drhti nemirno srce,
K'o lišće na topoli,
I nikad neće stati
Dogod te ono voli.

Vera Horvat

